

Śródka, Andrzej

Wspomnienia pośmiertne : Władysław Gorczyński (1879-1953)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 46, 211-215

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

faunie, "Życie zwierzęce w wodach tatrzańskich" w monografii "Tatrzański Park Narodowy" /1955 wyd. 2 1962/. Z Tatrami bardzo był związany, kierował pracą zespołową swoich uczniów na potokach tatrzańskich - gromadzono materiały wirków, wrotków, larw owadów /ok. 500 prób/, część wyników ogłoszono.

Gieysztor występował w sprawach rozwoju hydrobiologii polskiej, zwłaszcza w okresie III Zjazdu we Wrocławiu /1955/. Charakter przekazu osiągnięć dawnych mają biografie hydrobiologów: Alfreda Lityńskiego, Zygmunta Koźmińskiego, Jerzego Wiszniewskiego /1963, dołączone pełne wykazy prac/. Łącznie pozostawił Gieysztor 45 publikacji z lat 1923-1963. W dziedzinie wirków był specjalistą znaczącym w świecie. W ramach limnologii dążył do ujęć syntetycznych, polegających na porównaniu zbiorników drobnych z litoralem jezior oraz na nowych próbach typologii jezior. Stworzył ośrodek skupiający i kształcący warszawskich hydrobiologów. Cała jego działalność stanowi pomost między chlubnymi osiągnięciami okresu międzywojennego a badaniami zespolonymi w ramach Polskiego Towarzystwa Hydrobiologicznego.

Stanisław Feliksiak

WŁADYSŁAW GORCZYŃSKI /1879-1953/

Władysław Gorczyński urodził się 19.III.1879 w Bramkach /Warszawskie/ w rodzinie tamtejszego sędziego gminnego Franciszka i Marii z Hibersbergów. Po uzyskaniu w r. 1896

matury w gimnazjum klasycznym w Łodzi studiował nauki przyrodnicze w Cesarskim Uniwersytecie Warszawskim. Studia ukończył w roku 1902 ze stopniem kandydata nauk matematyczno-fizycznych po czym wyjechał do Francji, gdzie prowadził szerokie badania aktynometryczne oraz uzupełniał swą wiedzę z zakresu meteorologii w Uniwersytecie w Montpellier; otrzymał tu stopień doktora nauk fizycznych po przedstawieniu rozprawy "Sur la marche actuelle de l'intensité du rayonnement solaire á Varsovie et sur la théorie des appareils employés". Wkrótce po doktoracie powrócił w roku 1904 do Warszawy i objął kierownictwo Biura Meteorologicznego, a w r. 1910 zorganizował Pracownię Meteorologiczną Towarzystwa Naukowego Warszawskiego.

Habilitował się w roku 1919 w Uniwersytecie Warszawskim. W tym samym roku został powołany na stanowisko dyrektora Państwowego Instytutu Meteorologicznego, będąc głównym projektodawcą jego struktury organizacyjnej; pracował tu do r. 1926. Ten ćwierć wieku trwający okres pracy Gorczyńskiego w Warszawie zaznaczył się wieloma podstawowymi dla meteorologii osiągnięciami naukowymi. Do najwcześniejszych należą badania porównawcze temperatury i ciśnienia powietrza w Polsce i w reszcie Europy oraz próba przedstawienia nowych izoterm Polski, Europy i świata. Na początku lat 20-tych przeprowadził kilka serii badań i pomiarów perheliometrycznych i aktynometrycznych promieniowania słonecznego na Ri-

wierze francuskiej, w Afryce Płn., Meksyku, Syjamie i na Jawie. Odkrył wówczas wielkie okresy osłabienia promieniowania, spowodowane inwazją pyłów wulkanicznych oraz jako pierwszy opisał w r. 1923 spadek promieniowania w widmie czerwonym między szerokościami geograficznymi przedzwrotnikowymi a strefą równikową.

Po zrezygnowaniu z pracy w Państwowym Instytucie Meteorologicznym poświęcił się wyłącznie pracy naukowej. W r. 1934 zaproponował - w miejsce skomplikowanego podziału klimatów Köppena - oryginalny podział dziesiętny, oparty na wprowadzonym przez siebie tzw. czynniku suchości. Pisał też w tych latach m.in. o zadaniach i zakresie badań solarymetrycznych oraz o insolacji wybrzeża Morza Śródziemnego. W latach 1928-1938 wydawał wielotomowe dzieło o klimacie Meksyku: "Si clima solar de la Republica Mexicana". Po zamieszkaniu w r. 1937 w Orłowie interesował się zwłaszcza zagadnieniami klimatycznymi wybrzeża Bałtyku.

Tuż przed wybuchem II wojny światowej wyjechał jako delegat Polskiej Akademii Umiejętności na Kongres Międzynarodowej Unii Geodezyjno-Geofizycznej w Waszyngtonie. W USA pozostał do roku 1947, prowadząc wykłady w uniwersytetach kalifornijskich i badając klimat Kalifornii meksykańskiej i Florydy. W roku 1944 został profesorem honorowym klimatologii Uniwersytetu w Limie. Po powrocie do kraju objął Katedrę Meteorologii i Klimatologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika

nika w Toruniu z tytułem profesora zwyczajnego. Profesor Gorczyński zmarł 25.VI.1953.

Gorczyński opublikował około 250 prac, głównie z zakresu klimatologii i pomiarów aktywności promieniowania słonecznego. Zajmował się też budową przyrządów aktynometrycznych; skonstruował m.in. spektrograf do wykonywania zdjęć w podczerwonej części widma słonecznego i badania pochłaniania promieniowanie przez parę wodną /1926/ oraz solarymetr, umożliwiający przystosowanie doń termostosu Molla /1927/.

Należał do szczególnie zasłużonych członków Towarzystwa Naukowego Warszawskiego /od r. 1908 - wybranych, następnie - rzeczywistych i czynnych, a od roku 1929 do grona członków zwyczajnych/. W latach 1908-1917 był sekretarzem Komisji Meteorologicznej /przekształcono ją w r. 1910 w Komisję Meteorologiczną, Astronomiczną i Geofizyczną/, a w latach 1916-1924 sekretarzem Komisji Fizjograficznej. Od r. 1910 kierował Pracownią Meteorologiczną, a w latach 1913-1925 był członkiem Zarządu Towarzystwa. Opublikował wiele prac w wydawnictwach Towarzystwa, większość z nich referował podczas jego posiedzeń.

Ponadto był członkiem Zarządu Międzynarodowej Komisji Promieniowania Słonecznego /1912-1946/, prezesem Polskiego Towarzystwa Geograficznego /1919-1920/, członkiem korespondentem PAU /1923/, członkiem American Meteorological Society /1927/, Instytutu Portugalskiego w Coimbra i Akademii Nauk

w Meksyku /1951/, członkiem założycielem /1947/ i członkiem honorowym /1950/ Polskiego Towarzystwa Meteorologicznego i Hydrologicznego. Był odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski /1923/.

Andrzej Śródka

LUDWIK HIRSZFELD /1884-1954/

Ludwik Hirszfeld urodził się 5.VIII.1884 w Warszawie w rodzinie Stanisława, przemysłowca i Janiny z Ginsbergów. Po przeniesieniu się rodziców do Łodzi ukończył tam w r. 1902 gimnazjum, po czym wyjechał na studia medyczne najpierw do Würzburga /do r. 1904/, a następnie do Berlina /1904-1907/. Tu też został doktorem medycyny w roku 1907. W latach 1907-1909 pracował jako asystent Oddziału Parazytologii, a następnie do r. 1911 - Oddziału Serologicznego Instytutu Badania Raka w Heidelbergu. Swą działalność naukową rozpoczął od badań nad pierwotniakami - wprowadził nową metodę utrwalania i barwienia ameb oraz przedstawił elektrofizyczną teorię ich poruszania się. Pasjonowała go jednak przede wszystkim immunologia i pasja ta zaowocowała już wkrótce wielkimi osiągnięciami. Wraz ze swym przyjacielem Emilem Dungernem rozpoczął badania nad odkrytymi kilka lat wcześniej przez Landsteinerja grupami krwi, wyjaśniając mechanizmy i zasady ich dziedziczenia.